УДК 711.437
Нагірний П.Ю.

РЕАЛІЗАЦІЯ СХЕМИ ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ПРИ ОНОВЛЕННІ ГЕНЕРАЛЬНИХ ПЛАНІВ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Постановка проблеми. Оновлення генеральних планів сільських населених пунктів (СНП) потрібно спрямовувати на реалізацію завдань сталого розвитку сільської місцевості [1,2]. Завершена розробка схеми планування території Львівської області, яку здійснювала група науковців і фахівців Українського державного науково-дослідного інституту проектування міст "ДІПРОМІСТО" під керівництвом директора інституту, доктора архітектури, професора Ю.Білоконя. Схемою передбачається розвиток території на термін 25 років (орієнтовно до 2031 року) з урахуванням вимог сталого розвитку. Тому актуальним є обґрунтування проектних рішень і рекомендацій реалізації схеми при оновленні генеральних планів сільських населених пунктів.

Аналіз стану досліджень. У схемі планування території Львівської області на підставі аналізу економіко-географічного положення, стану господарського комплексу і соціальної сфери розробниками обґрунтовані основні напрямки територіального розвитку, у тому числі сільської місцевості. Стосовно розвитку сільських населених пунктів виділено 20 напрямків.

Зокрема, у виробничій сфері передбачено підвищення технологічного рівня сільськогосподарського виробництва, прискорення науково-технічного прогресу, використання поновлюваних джерел енергії, розвиток інфраструктури аграрного ринку. Розвиток різних форм самозайнятості населення передбачає становлення зеленого туризму.

В соціальній сфері передбачається створення умов для збереження і зміцнення здоров'я населення, охорони материнства і дитинства, закріплення фахівців виробничого профілю, освіти, культури, медицини, а також забезпечення культурних і духовних потреб населення.

Створення і підтримання екологічно сприятливих умов передбачає урівноважене використання природних ресурсів, здійснення агрохімічного моніторингу сільськогосподарських земель і природних екосистем.

Розташування об'єктів соціальної сфери (шкіл, дитячих садків, медичних закладів, тощо), а також об'єктів з надання повсякденних і періодичних адміністративних, комунальних, торгових послуг обумовлено законодавчими та нормативними актами [3,4]. Проте на даний час практично не розкриті у комплексі питання вибору масштабу та розміщення на генеральних планах

об’єктів енергетичного самозабезпечення аграрного виробництва і побуту, які суттєво впливають на економічні, соціальні та екологічні характеристики [5].

Метою даної статті є обґрунтування основних функціональних об’єктів, що забезпечують втілення схеми планування території Львівської області при оновленні генеральних планів сільських населених пунктів (СНП).

Основні результати. Для обґрунтування перспективних функціональних об’єктів певного населеного пункту використовуємо модель п’ятивимірного містобудівного простору «ПРОГРЕС», яка поєднує виміри «людина–функція–умови–геометрія–час» [6].

В умовах підвищення ролі місцевого самоврядування важливого значення набуває усвідомлення громадою потенціалу соціально-економічного, культурного і екологічно безпечного розвитку. Для прийняття ефективних рішень важливо забезпечити відповідний рівень інтелектуальної та інформаційної діяльності місцевої управлінської служби (вимір *«людина»*). Це можливо за умови концентрації науково-методичного та інформаційного забезпечення в адміністративно-діловому центрі територіальної громади.

При оновленні генеральних планів важливо передбачити пропорційний розвиток усіх сфер життєдіяльності СНП, забезпечивши пріоритети для тих об’єктів, що дають наповнення місцевого бюджету і підвищують інвестиційну привабливість території (вимір *«функція»*). До числа таких об’єктів відноситься розташування в сільській місцевості біоенергетичних комплексів, які виробляють енергію з біомаси.

В структурі біоенергетичних комплексів можуть бути підприємства з виробництва біодизельного палива з ріпакової олії, біогазові установки, установки для виробництва електричної та теплової енергії з біогазу. Ці функціональні об’єкти потребують відповідної сировинної бази (вимір *«умови»*). Так, для забезпечення потреб сільськогосподарського виробництва у біодизельному паливі під посіви ріпаку потрібно виділяти 10-12% ріллі. Для роботи біогазових установок сировиною може бути побічна продукція рослинництва (солома, стебла, гичка буряків і бадилля картоплі, тощо), відходи тваринництва (гній) і переробної галузі (жом, меляса, спиртова барда, макуха, тощо), а також біомаса енергетичних культур, які спеціально вирощуються на неуживаних і деградованих землях. Тому масштаби підприємств біоенергетики потрібно узгоджувати з картами землекористування.

Площа, яку займають біоенергетичні підприємства (*геометричний вимір*), залежить від їх пропускної здатності, а також сировини, що використовується для виробництва біогазу (таблиця, рис.).

Таблиця – **Площа біоенергетичного підприємства у залежності від пропускної здатності і сировини** *(для установок типу ZORG)*

Сировина для біогазу	Площа території *(га)* при пропускній здатності установки *(т/добу)*						
	10	20	40	60	80	100	120
Силос	0,20	0,25	0,35	0,45	0,50	0,65	0,80
Гній		0,20	0,25	0,30	0,45	0,50	

Проте залежність, що наведена на рисунку, не враховує площі під'їзних шляхів, об'єктів інфраструктури комплексу (накопичувачів сировини, силосних ям, накопичувачів біодобрив). Аналіз існуючих біоенергетичних комплексів показує, що ці об'єкти займають біля 40% площі. Тобто для орієнтовного визначення площі території біоенергетичного комплексу в лінійні залежності, що наведені на рисунку потрібно ввести коефіцієнт $K_S = 1,4$. З урахуванням K_S лінійні залежності мають вигляд:

$$S_c = 0,21 + 0,007\,P;$$
$$S_г = 0,21 + 0,004\,P,$$

де S_c і $S_г$ – площа території біоенергетичного комплексу, що працює, відповідно, на силосі і на відходах тваринництва, *га*;

P – пропускна здатність біогазової установки, *т/добу*.

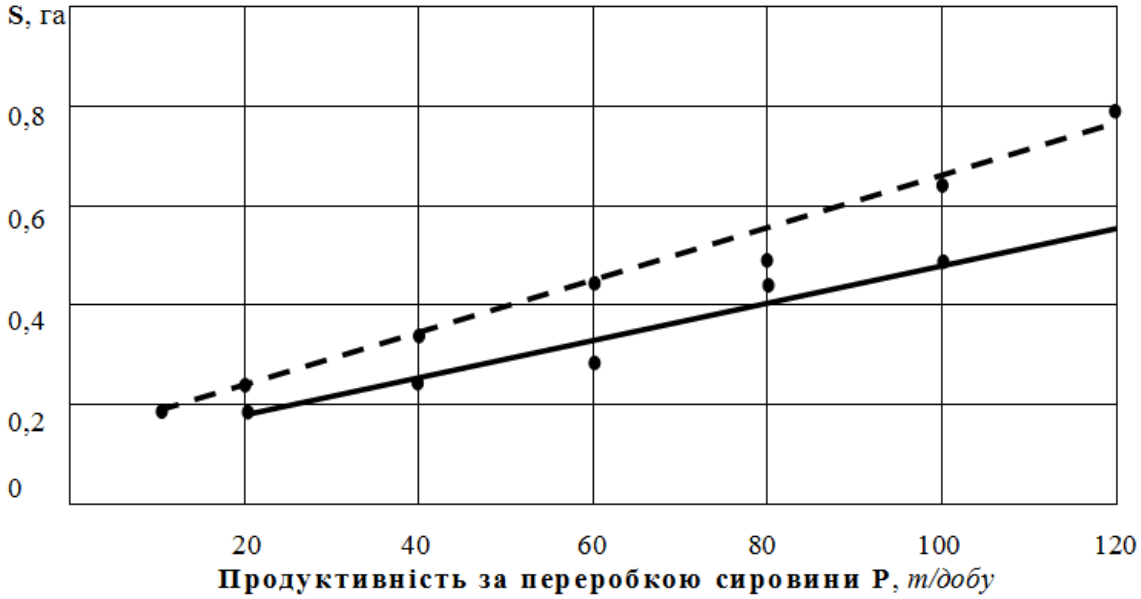

Рис. Залежність площі території, що займає біогазова установка від її пропускної здатності (за даними фірми ZORG)

—— робота установки на гної; - - - робота установки на силосі.

Біоенергетичні комплекси, що працюють на відходах тваринництва розташовують переважно біля великих тваринницьких ферм, а ті що працюють на сировині рослинництва – в технологічно і економічно раціональних зонах конкретної місцевості.

Висновки. Оновлення генеральних планів сільських населених пунктів з дотриманням вимог сталого розвитку потребує комплексного вирішення соціальних, екологічних і економічних проблем. Будівництво біоенергетичних комплексів у сільській місцевості дає значний економічний ефект, бо забезпечує виробництво енергії з відходів сільського господарства і знижує собівартість продукції сільського господарства. Перебродженa маса біогазових установок є високоефективним органічним біодобривом, застосування якого збільшує врожайність сільськогосподарських культур. Крім того біоенергетичні комплекси дають можливість покращити санітарний і екологічний стан сільської місцевості. Підвищення зайнятості сільського населення і рівня культури побуту і виробництва дає важливий соціальний ефект. Перелічені особливості об'єктів біоенергетики повністю відповідають вимогам сталого розвитку.

1. Концепція сталого розвитку населених пунктів. – Постанова Верховної Ради України №1359-XIV від 24.12.1999 р. // Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua.

2. Закон України "Про планування і забудову територій" редакція від 14.10.2009р. // Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

3. ДБН Б.1-3-97. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження генеральних планів міських населених пунктів. – К.: Держбуд України, 1997.

4. Розвиток сільських територій України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2006. – 751 с.

5. Корчемний М., Федорейко В., Щербань В. Енергозбереження в агропромисловому комплексі. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 984 с.

6. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем. – К.: Видавничий дім А.С.С., 2004 – 400с.

Анотація. Висвітлені питання відображення рекомендацій Схеми планування території Львівської області при оновленні генеральних планів сільських населених пунктів. Важлива роль відводиться розташуванню в сільській місцевості біоенергетичних комплексів.

Аннотация. Раскрыты вопросы отражения рекомендаций Схемы планирования территории Львовской области при обновлении генеральных планов сельских населенных пунктов. Важная роль отводится размещению в сельской местности биоэнергетических комплексов.